

"זה לא מקרה קליני" אן ליזי*

הצייר הבלגי רנה מגריט (Magritte) ידע כיצד לשחק עם פרדוקסים בציוריו. אתם מכירים את "בגידת הדימויים" עם "זה לא מקטרת" המפורסם, בין מילים ודברים, בין מילים ודימויים, בין הצהרה ומבע, הוא גרם לגבולות הייצוגים להתנווד.

קיבלתי את ההזמנה של המארגנים כאתגר: ההצעה שלהם - "לדון באופן שבו ניתן או לא ניתן להתייחס לעדות כאל מקרה קליני" - הפתיעה אותי. השאלה נתפסה בעיני באופן מידי כמקורית ורלוונטית וטלטלה את מה שהאמנתי שחשבת.

אכן כתבתי בעבר, כשציטטתי את גי בריוול (Briole), שאנליטיקאי של האסכולה (AE) שם את המקרה שלו או שלה כמשרת את התקדמות הפסיכואנליזה^[1]. לקחתי את זה כמובן מאליו, אולם, האם זה כה וודאי? האם אין זה אידיאל טהור? לומר זאת מראש, ממקם אותך כ"מקרה" זה מניח שאתה מאמין בכך שאתה אחד! התגובה הראשונית שלי, פרגמטית, הייתה להשיב כך: "זה בידיים שלך, קורא, מאזין, לומר זאת לי! זה בידיים שלך לומר אם העדות שלי הייתה לך לשימוש כלשהו ובאיזה אופן! עליך לומר האם לימדה אותך דבר מה והאם הויץ (Witz) שלי גרם לך לצחוק! אם זה מקרה, זה הודות לך. זוהי עובדה מבוססת שבקהילה האנליטית שלנו, אך גם מעבר לה, העדויות של ה-AE "משרתות" לדבר מה; ניתן לעשות בהן שימוש, למשל, למטרות של הוראה, להדגים למה אנליזה יכולה להוביל, להמחשה של קונספט, ללמידה של רצף מדויק וכו'. באיזה אופן זה שונה מלקרוא אותה כ"מקרה קליני"? באיזה אופן זה שונה מלתפוס חזקה על האפיזודה של ההכאה ב- *דיוקן האמן כאיש צעיר של ג'ויס* ולהפוך אותה לפרדיגמה?

היחסים בין "עדות" ל"מקרה קליני" אינם פשוטים. הכרחי עבורנו להתיר שני מונחים אלו מערפל ה- *déjà vu*.

ניתן היה לגשת לשאלה במונחים של מטא-שפה. מי מדבר, על מי? לדבר על עצמי/ לדבר על אחר: זה אמנם יוכל להיות הבל, אך זה אינו מוביל רחוק, כדבר המשורר "אני הוא האחר"; כאשר מישהו מדבר על עצמו, הוא למעשה מדבר על האחר. במשך תקופה ארוכה ה-AE נהגו לדבר על עצמם בגוף שלישי, אני חייבת לומר שבאותה תקופה הדבר נראה לי מלאכותי מעט, אך כפי נראה הדבר סימן את המרחק ביחס למה שהיו ואינם עוד. היה זה כמו להציג את סוף האנליזה כמסמן לפני/אחרי. בנוסף, היה זה בהקשר של ניקוי ה"פאתוס", והפיכת סוף האנליזה ל"מתמה" של המסע שלך עצמך. אין זה במקרה שלאחרונה יותר AE אומרים "אני". שימוש חדש זה מופיע בצמוד למסקנות שמסיק ז'אק-אלן מילר מההוראה האחרונה של לאקאן, בהדגישו את ה- "פאס-סינטום" או "פאס-אמת" על מנת להבחין מה- "פאס-ידע" שהיה זה של חציית הפנטזמה^[2]. באומרים "אני", ה-AE מניחים את "האמת המשקרת" – לא זו של הרומנטיקן השופך את ליבו, אלא זו שבאופן מבני מכשילה את הממשי, אגב הידוק המעקפים שלה סביבו.

כאשר אני אומרת ה-AE, זהו מלכתחילה שימוש לרעה בשפה. מובן שאני יכולה לדבר רק על עצמי. בלקיחה בחשבון את ניסיוני כ-AE, אומר שלהניח אמת משקרת זהו סיכון עצום ומשימה הכרוכה במאמץ. לעיתים קרובות אני אומרת כי על מנת לכתוב, בכל פעם היה עלי לקרוע משהו מעלי; אך בנוסף זוהי הנאה: ה- *Lustgewinn* מתגלית קטנה, ואף יותר מכך ההנאה מלומר זאת, מ"להציג" זאת.

עדותו של ה-AE אינה אומרת את האמת אודות האמת. אני רואה כאן שני ממדים, מצד אחד זוהי עבודת הבנייה של פיקציה אשר הפכת את המסע האנליטי לניתן לקריאה ובה בעת מאפשרת, במעקפים חוזרים ונשנים את הופעת אטימות הממשי הסינגולרי (singular real), המופיע גם, לדוגמא, בשיום סינגולרי; ומצד שני זה מתרחש כ"מופע" (performance), יש בזה

פן "תיאטרלי", זה מתגלם, בהופעה על במה. הפאס לא נעשה באמצעות כתיבה, וכל שכן אנליזה!

כשהצגתי את עצמי לפאס לא חשבתי על עצמי כ"מקרה קליני" - הייתה לי התחושה כי קרה דבר מה שחרג מעבר לכל קטגוריה. לא ניסחתי את השאלה במונחים של אבחנה של מבנה - לדוגמא אם הייתי מקרה של היסטריה או של נירוזזה אובססיבית. כמו כן לא הייתה לי הרגשה כי סוף האנליזה שלי התפתח על פי מודל קלאסי. זה די פשוט: כל האזכורים מהצד של הידע התנפצו לרסיסים. הונעתי מהתשוקה להעיד על מה שהיה מפתיע לגמרי, מסדר אחר מכל מה שיכולתי לחזות לפני כן, ושאפשר לי לצאת מ"סיפורי ההתקשרות" שלי ובאותה נשימה גם מהאנליזה.

העדות הראשונה שלי, אשר לא כללה שום מונחים תיאורטיים, הציגה את הפירוש שלי למה שהתרחש על ידי הבניית שזירה החל מכמה חוטים. התמקדתי באירוע הכפול של הסוף: הניתוק ממורה דרך - דימוי של אי-עקביות (de-consisting) של האחר - וכוח הנעה שהשתחרר, האנרגיה של ה- "רצה". הדבר הזה עצמו "אשר הפיח בי חיים", אשר התייחסתי אליו כתגלית היקרה של האנליזה, נראה לי בו זמנית בארוקי לגמרי, ללא נקודת השוואה ומאוד קשה "להסבר"!

לאחר מכן, בזמן כהונתי כ- AE, חזרתי לעיתים קרובות לאותה תזכורת מסתורית. הפעם, עם פנייה לכמה מונחים אנליטיים לעזרה. הבאתי זאת לקשר קרוב יותר עם ה"סינטום" ו"אירוע הגוף", אך *בחקירתם* מנקודת מוצא של ההתנסות שלי ולא על ידי יישומם כמפתח קריאה. כפי שאמר לי פעם אריק לורן: "את נכנסת לאזור שאין בו כל דוקסה (Doxa)". עבורי, עבודת עיבוד זו, שבה אין דבר הנרכש לנצח, הינה "עשייה" שהתאימה במלואה לרגע של הסינטום: לרוץ, זה עדין לומר, אך פחות "על" מה שלא ניתן לומר ויותר להתחיל ממנו כנקודת מוצא.

כאן, ישנו מימד נוסף של כתיבת העדות: זה לא לכתוב טקסט על אנליזה פעם אחת, אלא זו עבודה מתמשכת! זה לא עניין של חזרה על אותן אנקדוטות, אלא יותר צמצום של הסיפורים, "לכרסם את התפוח עד הליבה" [3]. לנגוס כמה נגיסות, של פיקציה ושל הממשי. להתעמת עם מה שלא ניתן להיאמר או להיכתב, אז, בהזדמנות, מופקת מעטכתיבה: קצה ל- a ממשי (an edge to a real).

אך לשם מה, ואת מי משרת מאמץ זה של "הידוק"? זה שם שחוזרים מחדש לכתיבה של המקרה הקליני. ז'א. מילר אומר שלקחת את נקודת המבט של הסינטום, זה לכוון לסובייקט בסניגולריות שלו או שלה, בחוץ-מובן של ההתענגות שלו או שלה, שחותרת תחת קטגוריות ומעמדות. [4] בדיוק, על מנת להחזיק עצמך שם, הכרחי היה לעבור דרך אופן ההתענגות, סינגולרי, קונטינגנטי, חוץ- מובני.

מבלי להיות מסוגלת, כאן, להראות זאת "בפועל", הייתי אומרת שהעקרונות של "קליניקה של סינטום" זו מהדהדים עם כמה היבטים של עדות אשר אותם עוררתי.

לכן, כאשר אנליטיקאי מציג מקרה של אחר, רחוק מלהאמין במה שכביכול נקרא אובייקטיביות של המקרה ומחיקת עצמו ממנו, הוא גם כותב פיקציה שבה הוא עצמו מעורב; כפי שז'א. מילר מדגיש זאת באופן חד, למקרה חייב להיות המבנה של *Las Meninas*: האנליטיקאי הוא בתמונה! [5] פיקציה זו כבר לא מבלבלת עצמה עם "ביוגרפיה" כרשת של אנקדוטות. לאקאן הדגיש זאת ב- *מהאחר אל האחר*: זה כולל את הנקודה של אינסוף של ההתענגות שחומקת מהידע; [6] אם כך, זו היא ביוגרפיה של חורים.

אם לכתוב את המקרה הקליני אין זה על מנת לגרום למקרה להתאים ל"שובך היונה" מראש (כפי שלאקאן אמר בג'נבה) [7] אלא על מנת ליצור אזכור לזוג הבלתי אפשרי של ידע והתענגות; [8]

אם אכן הצלחתי למסור משהו מהמסע שלי, כל הזמן כמתחדש, של קו חוף (Littoral) זה; אזי כן, לעיתים, אולי העדות שלי היא אכן מקרה קליני.

[1] ג' בריוול, "La Cause du desir", "Passer au sinthome", מס' 82, אוקטובר 2012 עמ' 27.
[2] ז'א. מילר, "La Cause Freudienne", "Est-ce-passe?", מס' 75, יולי, 2010 עמ' 83-89. (תורגם ע"י נחמה גסר ופורסם בעת-לאקאן 6)

[3] ז'אן ליזי, "Pass", Silicet, A Real for the 21st Century, 2014, עמ' 247-249.

[4] ז'א. מילר, שיעור מה-10.12.2008, "L'orientation Lacanienne", "Choses de finesse en psychoanalyse", לא פורסם.

[5] ז'א. מילר, "Speaking Through One's Body", תורגם ע"י אדריאן פרייס, הרלי ברלי, מס' 11, מאי 2014 עמ' 132.

[6] ז'א. לאקאן, סמינר 16, "D'un Autre a L' autre", Paris, Seuil, 2006, פרק 21 (21 מאי 1969).

[7] ז'א. לאקאן, "Geneva Lecture on the Symptom" Analysis מס' 1, 1989, עמ' 11.

[8] ז'א. מילר, "Lacanian Ink", "A Reading of the Seminar from an Other to the other-3", מס' 31, 2008, עמ' 122.

*פורסם ב- The Lacanian Review, מס' 2, עמ' 137-140.

הטקסט הוצג בימים קליניים בקונגרס ה-WAP ב-2016.

תרגום: אורית וייס

עריכה והשוואה למקור: ענת פריד